

בדין זכין לקטן בזכות גמור

א) ב"מ דף כב. "כיצד אמרו התורם שלא מדעת תרומתו תרומה? ... הרי שבא בעה"ב ומצאו ואמר לו כלך אצל יפות אם נמצאו יפות מהן תרומתו תרומה ... אמאי בעידנא דתרם לא היה ידע? תרגמה רבא אליבא דאביי דשויה שליח ... והא אתם' גם אתם' אמר רחמנא ... אף שלוחכם לדעתכם."

ב) תוס' (ד"ה אם יש יפות) הקשו הרי לא היה מינוי שליחות בשעה שתרם דלא ידע התורם אם ניחא ליה לבעל השדה עד שבא ואמר לו 'כלך אצל יפות' ותרצו שם דמשום דמצוה קעביד "וחזינן דניחא ליה השתא אמרינן נמי דניחא ליה מעיקרא." תירוץ זה צריך ביאור. אפילו אם מצוה קעביד מ"מ לא היה מדעת בעל השדה ולא היה מינוי שליחות מדעת הבעה"ב. המקשן בגמרא ג"כ ידע דהפרשת תרומה הוי מצוה ומ"מ הביא הלימוד ד"גם אתם" דבעינן "מדעתכם."

ג) בחידושי ר' עקיבא איגר הקשה על קושית הגמרא בדף כב. מדוע צריכין דעת בעל השדה הרי זכין לאדם שלא בפניו וזכייה מטעם שליחות, והוי כאילו שוויה שליח בלי מינוי קודם שתרם. והסביר שם הרע"א דודאי בזכות גמור אמרינן זכין לאדם שלא בפניו דהוי כמינוי שליחות אבל בהפרשת תרומה יש צד חובה כיון דניחא ליה לאינש למעביד מצוה בגופו. ולכן אם בא בעה"ב ואמר "כלך אצל יפות," גילה דעתו שאינו מקפיד לעשות המצוה בגופו (דרך מיעוט מקפידין על זה), וא"כ מה שעשה התורם להתיר פירותיו מאיסור טבל הוי זכות גמור לבעל השדה והוי שלוחו מדעתו.

ד) בדרך זה תירץ הרע"א "קושיא עצומה" שהקשה הר"ן על הרמב"ן בגיטין פרק התקבל (דף לב. בדפי הרי"ף). הרמב"ן כתב דגבי תרומה "אפילו גילוי דעתא נמי מהני ולא בעינן מינוי שליחות." והקשה הר"ן הרי בב"מ דף כב. כתוב בפירוש דמהני רק משום "דשוויה שליח."

לפי הסברו של הרע"א ניחא שיטת הרמב"ן, דכיון דזכין לאדם הוי מטעם שליחות, אין צורך לשוויה שליח ע"י מינוי קודם שתרם. אלא צריכין לדעת שבעל השדה הוא מאותן אנשים שאינם מקפידים לעשות מצוה בגופן, וא"כ כשבא ואמר "כלך אצל יפות" גילוי דעת זה מהני לברר שמה שעשה התורם הוי זכות גמור לבעל השדה שהתיר פירותיו מאיסור טבל.

ה) ובדרך זה יש לתרץ קושית הרע"א בגליון הש"ס דף כא: [אע"פ שקצת מוזר לתרץ הגליון הש"ס בתירוץ של הרע"א בחידושו] שהקשה האיך מותר לכל אדם ללקוט הלקט אחר שהלכו בו נמושות משום שהעניים במקום אחר מעיקרא איאוש מייאש, הא גם לעניים קטנים יש להם חלק בהלקט ויאוש של קטנים הוי כיאוש שלא מדעת, דיתמי לאו בני מחילה נינהו כדנפסק בדף כב.: לענ"ד יש לתרץ לפי ההנחה של הרע"א בחידושו. דבאמת בתמרי דזיקא של קטנים לא הוי יאוש דלאו בני מחילה נינהו משום שאין זה זכות להם שעוברי דרכים יאכלו התמרים שנפלו, ולכן אין הפקירן הפקר. אבל לקיטת לקט, זכות הוא להם מה שלא יבואו העניים ללקוט במקומם אם יפקירו הלקט ששייך להם במקום אחר, ולכן מהני היאוש

שלהם מדין אנן סהדי, או שאביהם מפקירין הלקט לזכותם של הקטנים, או מדין תורה או מדרבנן, ותלוי במחלוקתן של הבעלי תוס' בכתובות דף יא. [להלן סעיף ז'].

ו) נכון לציין שמו"ח זצוק"ל בדברות משה (הערה ח') תירץ ע"פ הגמרא בחולין דף קלד., דמה דמותר הלקט לכל אדם אינו משום יאוש העניים במקום אחר, אלא משום המציאות שלא יבואו ללקוט מאחר שהלכו בה נמושות וגם הקטנים לא יבואו, וא"כ יהיה הלקט לעורבים ולעטלפים, וילפינן מקרא "לעני ולגר תעזוב אותם" ולא לעורבים ולעטלפים ולכן נתבטל שם לקט מפירות אלו, כדמפורש בחולין (קלד.).

ז) בתוס' כתובות דף יא. ד"ה מטבילין הקשו האיך מטבילין גר קטן על דעת ב"ד "הא זכייה הוי מטעם שליחות דכיון דזכות הוא לו אנן סהדי דעביד ליה שליח ... והלא אין שליחות לקטן."

ולכן פסק הר"י שם, דזכין לקטן רק מדרבנן והוי גר רק מדרבנן ולא משכחת גר קטן מן התורה אלא במעוברת שנתגיירה. אבל לא כן דעת התרצן השני בתוס' שם וז"ל "ואע"ג דזכייה מטעם שליחות ואין לו שליחות מן התורה ה"מ בדבר שיש בו קצת חובה ... אבל הכא שזכות גמור הוא לו יש לו שליחות."

בברכת שמואל שם הסביר דאפילו אם נאמר דזכייה לאו מטעם שליחות ג"כ הוא מדין שליחות ולא כמו שפירש הקצוה"ח דהוי מטעם יד. ומחלוקתם של שני התירושים בתוס' יש להסביר כמחלוקת אם הא דזכין לאדם הוי "פרשה מחודשת בדין שליחות" או רק מדין שליחות דכל התורה. דאם זכייה הוי מדין שליחות כבכל התורה, אלא דהוי כאילו אדם קורא ש"כ כל מי שרוצה לזכות דבר מה בשבילי אני ממנה אותו לשלוחי, "א"כ אין לקטן שליחות כזה מדין "אתם-גם אתם", אבל אם זכייה הויא פרשה מחודשת בתורה בדין שליחות, (שמקורו ממצות "ואהבת לרעידך") א"כ לא נתמעט קטן מדין שליחות זה שאין כאן המיעוט של "אתם-גם אתם." ולכן בזכות גמור כמו בגרות קטן ובפרט כשאביו מביאו יש לו שליחות ואפשר לזכותו בזכות גמור של קדושת ישראל.

ח) ובכן יש להבין מחלוקת הרא"ש הרי"ף וכן המחבר והבה"ג אם קטן שנתגייר על דעת ב"ד יכול למחות אחר שהגדיל כמו שפסק הרב יוסף בכתובות. דמחלוקתן מבוסס על שני תירושים אלו בתוס'. אם גרות קטן הויא דאורייתא קשה להבין היאך יכול למחות אחר שהגדיל ולכן פסקו הרי"ף והבה"ג שאינו יכול למחות דלדעתן מסקנת הרב יוסף בגמרא, אינו אליבא דהלכתא. ועיין בשו"ת החתם סופר [יו"ד תשובה רנ"ג] שמכריע להלכה כשאבותיו מביאין לו לב"ד, ודאי אינו יכול למחות כשהגדיל. דכיון דזכות גמור הוא לו כשאביו מביאו ולא בא מעצמו בהתנגדות או בלי ידיעת הוריו, יש לו שליחות וזכין לו מן התורה כתירוץ שני בתוס', או אפשר ג"כ כשיטת תוס' בב"מ דף כב. דכיון דקעביד מצוה, גילו דעת בעלמא סגי, ולקטן ג"כ יש לו גילוי דעת שניחא ליה במה שאביו מביאו להתגייר.